

Gödsla inte med pengarna

Det finns pengar att tjäna för lantbrukaren om stallgödseln utnyttjas på rätt sätt. Det handlar om att minska behovet av mineralgödsel samtidigt som grödan gynnas och resulterar i bättre och jämnare skördar.

– Att minska behovet av mineralgödsel är bra både för miljön och för plånboken, menar Maria Fermvik, ekonomagronom på Greppa Näringen. Det handlar om att prioritera åtgärder efter gödselslag och göra rätt val vad gäller täckning, spridningstidpunkt, plats och myllning.

Lägg locket på

Mätningar visar att utan täckning av urinbrunnen kan nästan hälften av totalkvävet gå förlorat som ammoniak. Ett bra svämtäcke reducerar dessa förluster med 50–60 procent. Med tätslutande tak eller flytande täckning kan minskningen vara 90–95 procent. Fastgödsel, som också avger mycket ammoniak, är svårare att täcka.

– Ett tips kan vara att använda torv som strömedel, säger Johan Malgeryd på Jordbruksverket i Linköping. Torven binder ammoniak effektivt och minskar kväveförlusterna från både stall och lager.

Vårtider = gödseltider

Målet är att näringen ska finnas tillgänglig i rätt mängd när grödan behöver den, så en anpassad giva vid rätt tidpunkt är viktigt.

– Vad som är rätt tidpunkt beror på gödselns sammansättning, men en tumregel är att ju större andel lättillgängligt kväve, desto närmare grödans upptag bör spridningen ske. Detta innebär att urin, rötrest och flytgödsel med fördel kan spridas på våren eller i växande gröda, medan djupströgödsel passar bättre att plöja ner på hösten. Undvik att sprida flytgödsel före sådd av höstsädd. Stallgödsel kan däremot med fördel spridas före sådd av höstoljeväxter, som tar upp betydligt mer kväve än stråsädd på hösten, förklarar Johan Malgeryd.

Stora klasskillnader

Genom en markkartering kan lantbrukare hitta rätt plats att sprida gödseln utifrån markens PK-innehåll, och därmed utnyttja gödseln bättre. Detta är speciellt viktigt för fasta gödselslag där PK-värdet på rätt marker kan utgöra 70–80 procent av stallgödselvärdet. Lantbrukare uppmanas av Greppa Näringens rådgivare att sprida på mar-

Tätslutande tak kan minska ammoniakavgången med upp till 95 procent.

Foto: MPG Miljöprodukter AB

ker med P-AL klass III, respektive K-AL klass II, eller lägre. För marker i klass IV och V är värdet av tillfört P och K lågt.

– Dessutom ökar risken för fosforförluster, påpekar Hans Nilsson på länsstyrelsen i Skåne.

Struktur i tillvaron

All tillförsel av organiskt material ökar mullhalten i marken och förbättrar strukturen.

– En positiv skördeeffekt ses bara vid mullhalter upp till cirka tre procent. Du bör därför ta hänsyn till mullhalten när du väljer var du ska sprida stallgödseln, säger Hans Nilsson. För fasta gödselslag kan bördighetsvärdet vara runt 15 procent av gödselvärdet vid spridning på marker med låg mullhalt.

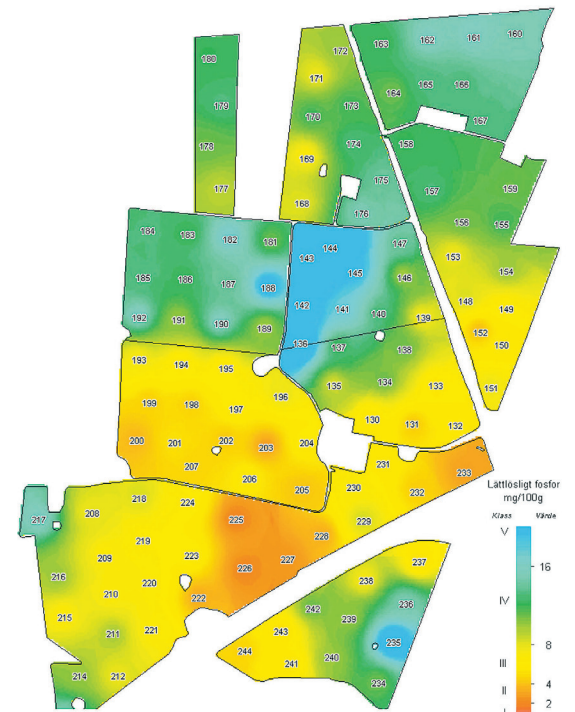
”Ned med gödseln i jorden så fort som möjligt! Annars går kvävet åt skogen!”

1906 skrev Carl Larsson detta i sin bok Spad-arvet, och det är fortfarande lika aktuellt.

– Myllning eller snabb nedbrukning är det effektivaste sättet att minska ammoniakavgång efter spridning, säger Johan Malgeryd. Vid omedelbar nedbrukning kan minskningen vara så stor som 95 procent. God kontakt mellan gödsel och jord är a och o. Det har också visat sig att risken för fosforförluster minskar när gödsel och jord blandas. Dessutom har myllning en positiv effekt vad gäller lukt och för foderhygien i vall.

Rätt val sparar pengar

Maria Fermvik på Greppa Näringen har räknat på de ekonomiska effekterna av olika åtgärder. En ändring från höstspridning till vårspridning av flytgödsel i höstsädd och på vallar leder till att kväveeffekten dubblas.

Markkartering hjälper dig att hitta rätt plats för spridningen. Röda och gula områden visar P-AL klass I-III.

– Det betyder att gödselns värde ökar med ungefär 11 kr/ton med dagens kvävepris, säger Maria.

För en mjölkgård med 60 kor innebär det ett ökat värde på cirka 18 000 kr per år. Vid spridning då marken är blöt måste man dock se upp med markpackning, som kan äta upp hela vinsten från ökad kväveeffekt. Om gården har fastgödselsystem och en urinbrunn med svämtäcke så är värdet av att i stället bygga ett tätslutande tak eller ha flytande täckning cirka 8 kr/m³ urin. Med 60 mjölkkor ger det en årlig besparing på cirka 5 000 kr, som får vägas mot investeringskostnaden.

Vill du göra dina egna kalkyler?

Gå in på www.greppa.nu och lägg in dina egna värden i stallgödselkalkylen.

Gödselslag	Täckning av lager	Rätt spridningstidpunkt	Snabb myllning	Rätt plats efter PK-värde i marken	Rätt plats pga mullhalt
Urin	Stor	Stor	Medel	Liten	Liten
Rötrest biogas	Stor	Stor	Medel	Medel	Liten
Flytgödsel	Medel	Stor	Stor	Medel	Medel
Fastgödsel	Liten	Medel	Stor	Stor	Stor
Djupströbbädd	Liten	Liten	Liten	Stor	Stor

Sammanställning av ekonomisk och miljömässig betydelse av olika åtgärder utifrån gödselslag.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Greppa Näringen har sedan starten 2001 gjort över 33 000 gårdsbesök hos mer än 7 500 lantbrukare. Rådgivningen är kostnadsfri för lantbrukaren och är en del av arbetet med att uppfylla Sveriges miljömål: Ingen övergödning, Grundvatten av god kvalitet, Giftfri miljö, Begränsad klimatpåverkan och Myllrande våtmarker.

greppa näringen